

»SLAMNA KAPA S OGLEDALI«.

U selima Andrijevcima, Perkovcima, Čajkovcima i Vrpolju počeli su u posljednje vrijeme opet nositi slamne šešire »s ogledalci«. Već prije rata bio je napušten taj običaj, da seljani sami šešire izrađuju, nego su nosili pustene i slamnate tvorničke šešire. Ali je nastao obrat. Zbog skupoće momci i mladi oženjeni ljudi povratili su se sada na stari običaj izradbe slamnatih šešira. Tehnika je ovakova:

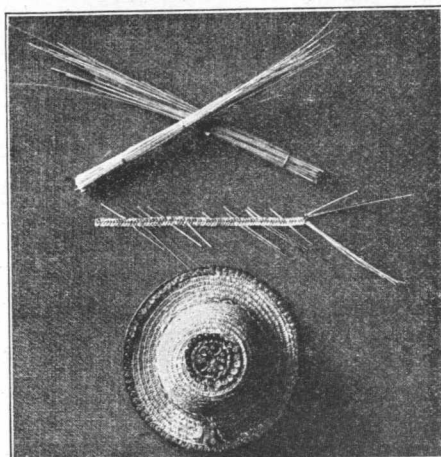
»Pletivo« se plete od ražene slame. Čim raž ocvate već idu čobani u raž i režu od najgornjega koljenca strn, odrežu klas, strn očiste i na travu prostiru, da se orosi, a jutarnje sunce, dok ju suši, time ju i pobijeljuje. Nakon nekoliko dana strn je svijetlo žuta, i sada se plete u sedmero. Nadomitanjem strni na strn od lijeve na desnu stranu produljuje se pletivo, dok sedam puta raširenim rukama zgotovljač ne premjeri duljinu. Jer duljina raširenih ruku naziva se sežanj (sežalj); sedam dakle sežnjeva treba za jednu kapu. Kad je pletivo gotovo, obreže se strn, što strši sa pletiva.

Imade još jedna vrsta pletiva, a to je pletivo na zubre. Od ovakova pletiva nose šešire samo stariji ljudi.

Kad je pletivo obrezano, počima se krpati (šivati) tje me. Šiva se u obliku polukugle, okolo naokolo, i to uvijek domaćim navošenim koncem, jer je taj konac jači i njim se pletivo pod prstima bolje nadađe, kako hoćemo. Gornji okrugli dio, što dolazi na glavu, zove se kâpka, a naokolo je pervajz (obod).

U selima, koje sam gore naveo, nose oko kâpka i okolo pervajza opšiveno crvenom ili zelenom kožom. Koža se izrupiča probojcem i isprovlači kajšćima. Ispod rupica su ogledalca. Rub kože je nazubran zubrastim probojcem.

I u drugim selima Djakovštine i Posavine nose slamnate šešire. Opšivaju ih sa crvenom, zelenom, crnom, a rijede i žutom vrpcom. Ima mjesta gdje slamnate šešire nose i žimi. Vidio sam to u Perkovcima i nekim selima u Dilj Gori.

Slamnati šešir iz Andrijevac: Izradio Pero Degmečić. U križ stavljena je gornja sitna, dolje krupna strn. U sredini je započeto pletivo, a dolje gotov izvezenom kožom opšiveni šešir.

Napokon, i poskočnica o »slamnom šeširu« živi u šokačkom kolu, pak sam neke pribilježio:

— Slamna kapa
I za njome lala,
To je mene
Nakitila svaja!

— Slamna kapo
Širokog pervajza,
Diko moja
Rumenih obraza!

— U dike mi
Kapa s ogledali,
Selom ide
Ko spajja mladi!

Marijan Markovac.

KLUKOVO.

Na čitavome području starih hrvatskih plemenskih župa okićke i podgorske (danas od prilike upravni kotari Samobor i Jastrebarsko) od pamtivijeka je veoma popularan t. zv. »klukovski sajam«, koji se je do nedavna održavao svake godine na

prvi ponedjeljak poslije Male Gospe kod crkve sv. Marije pod Okićem, na platou, gdje je već u naše dane nestalo selo Novi Popovdol, a sad se održava na Zdenčini (oba sela su u opć. Kličasela, kotar Jastrebarsko). Samom riječi »Klukovo« označuje

narod blagdan Male Gospoje (Mala Maša, 8. rujna), ali Klukovsko se proštenje, poznato u narodu također nadaleko, slavi na prvu nedjelju poslije Male Gospoje, i to još uvijek kod crkve sv. Marije nedaleko podora grada Okića. Gotovo poslovičan je u narodu i Klukovski tjedan (sedmica prije Klukovske nedjelje) kao tjedan, kada rado kiša pada.

Prije svega valja naglasiti, da »Klukovo« nema ništa zajedničko sa sv. Lukom, kako bi se to kome u prvi mah činilo. Ni u klukovskome tjednu, ni duго prije i poslije njega nema nikakovoга sv. Luke, a kad bi bilo kakove veze između toга sveca i »Klukova«, onda bi ova riječ prema svim jezičnim pravilima morala glasiliti Klukino, a ne Klukovo. Napokon i sam narod, kada ga se pita, izričito otklanja bilo kakovu vezu između Klukova i Lukina, ma da samoj riječi »Klukovo« danas više nitko ne zna nikakova značenja.

Nema nikakove sumnje, da je po srijedi jedna davna narodna starina u vezi s nekim blagdanom ili spomendanom, po svoj prilici još iz predkršćanskih dana našega naroda. Taj je blagdan ili spomendan padao nekako u vrijeme kasnije uvedene Male Gospoje, a značenje mu je tečajem vijekova posve utrnulo u svijesti naroda.

Koji bi to spomendan mogao biti? Čovjek nehotice pomišlja na Porfirogenetovu bilješku o doseljenju Hrvata u sadašnju njihovu domovinu, u kojoj se bilješci među imenima braće koja su vodila Hrvate, upravo na prvome mjestu spominje ime Kluk, koje se, odbijemo li mu grčki nastavak, što ga kod Porfirogeneta imadu i muška imena ostale braće, potpuno pokriva s imenom sačuvanim u spomenutoj našoj davnoj uspomeni.

Kakogod nam Porfirogenetova bilješka i ne tumači potpuno vrlo komplicirani proces seobe Hrvata ili i uopće Slovjena na Balkanski poluotok, ne može joj se ipak poreći historijska vjerovatnost barem u pogledu jedne od tih mnogobrojnih seoba, to više što je bilješka po mišljenju historičara napisana po onodobnoj hrvatskoj predaji, koja tada, mjerena mjerilom onoga vremena, nije bila ni odviše stara. Porfirogenet je, istina, iskrivio neka imena braće, te primjerice ne znamo što da počmemo s imenima kao što su Lobelos ili Muchlo. Ali nam zato imena obih sestara i dvojice od braće odmah zvuče našim rođenim zvukom: Tuđa i Buđa, Kosenec i Horvat. Većinu imena Porfirogenet dakle nije iskrivio, pak

je vjerovatno, da je i ime Kluk onakovo, kakovo je tada živjelo u uspomeni naroda.

Sve što slijedi može, zbog nedostatka dokumenata, biti samo kombinacija, koja sebi ne prisvaja pravo da bude smatrana historijom.

Poput ostale braće i Kluk se je sa svojim plemenom, prema bilješci Porfirogenetovoj, naselio negdje u Dalmaciji, kojoj je tada pripadao predjel između Save i Kupe, gdje je i Okički kraj. Vrlo je vjerovatno, da se jedno hrvatsko pleme naselilo baš u ovome kraju, jer čim sredovječni dokumenti počinju osvjetljivati i povijest specijalno ovih krajeva, nalazimo ovdje odmah već i sjedište hrvatske plemenske župe okićke. Nije nemoguće, da je pleme koje se je ovdje udomilo, bilo baš pleme Klukovo, a u tome slučaju još je sigurnije, da je »Kluk« (to jest predstavnik ovoga plemena) svoje patrijarhalne funkcije vođe, savjetnika, suca i žreca svoга naroda vršio baš na mjestu, gdje se i danas slavi s njegovim imenom spojeno proštenje. Ovuda je vodila još danas očuvana rimska cesta; u neposrednoj blizini, u današnjemu selu Repišću bila je rimska naseobina; *) odavde je »Kluk« mogao pregledati plodnu ravnicu sve tamo do rijeke Kupe, dok mu je zaleđe štítala najviša gora čitavoga kraja, Plješivica, s teško pristupačnim šiljkom, koji je mogao dobro poslužiti u slučaju neprijateljske navale, na kojemu se je možda već tada nalazila kakova napuštena rimska utvrda, i gdje je kasnije nastao i do danas se u ruševinama sačuvao tvrdi grad Okić. Moguće je, da je Kluk ovdje i umro, a znamo da su slovenska plemena slavila svoje mrtve poglavice svakogodišnjim sastancima na njihovim grobovima, koji se sastanci u bitnosti nisu mnogo razlikovali od današnjih proštenja, pa se je tako i na Klukovu grobu moglo razviti i do danas uzdržati proštenje prozvano njegovim imenom.

Ako je tome tako, a svakako imade dosta vjerovatnosti da jest, onda imademo u »Klukovu«, u klukovskome proštenju i sajmu jednu od najstarijih još živih uspomena naroda hrvatskoга, pa makar najposlije kao uspomenu moguće samo i na »mitsko lice« jednoga plemenskog heros-eponima.

Fran Hrčić.

*) Rimskih spomenika iz Repišća i sv. Marije pod Okićem ima u Hrv. nar. muzeju u Zagrebu.